

Davantal

Aquest volum recull una vintena llarga de treballs manufacturats en homenatge a l'amic, company, col·lega i/o mestre Antonio Rodríguez-Perea, quan acaba el seu període de professor emèrit i tanca –només formalment– un cicle de quasi quaranta anys de vinculació a la Universitat de les Illes Balears.

Per a aquells que duem l'acadèmia ben endins, el terme jubilació és ingrat. Des del moment que amb la tesi, de vegades amb la tesina, iniciarem les nostres nuviàncies amb la universitat; la recerca, la docència i la comunicació no són només una feina, sinó que també es converteixen en un estil de vida. “Realment es pot jubilar una persona com l'Antonio?” es demana un dels autors d'un dels treballs que integren la miscel·lània. Gairebé tots els que hi hem participat sabem que la resposta és negativa. Una persona com Antonio no deixarà de fer-se preguntes, d'associar la seva curiositat amb observacions, lectures, experiències... També, perquè això és consubstancial a la persona al voltant de la qual ens arremolinem avui en aquest volum-homenatge, Antonio no podrà deixar de compartir-ho, d'explicar-ho, ni d'il·lustrar-ho perquè és un docent innat. Per ventura sí que canvia el marc, l'aspecte formal i el lloc des del qual es dona cos a l'esperit acadèmic, però no la pràctica d'un estil vital.

Tanmateix la universitat balearica ha crescut força des d'aquells anys vuitanta en què Antonio feu les primeres armes d'estratigrafia mallorquina i acompanyà el professor Lluís Pomar en la gestació del nucli de geòlegs de la Universitat de les Illes Balears. Les universitats de certes dimensions tendeixen a considerar els seus membres com a simples treballadors quan, al cap i a la fi, són molt més que obrers del coneixement i els problemes del dia a dia, emmascaren la perspectiva a llarga-escala de la contribució dels seus membres a la institució i al coneixement. Aquesta visió a curt termini duu associat el risc d'invisibilitzar el pas i l'obra d'aquelles persones que donen cos i sentit a la missió de la Universitat. Acabar quasi quaranta anys de vida acadèmica com qui fon el ble d'una espelma, és una cosa contra la qual ens hauríem de conjurar tots els que integrem l'*alma mater*. Si això és cert per a qualsevol membre de la comunitat universitària, encara ho és molt més per a algú com Antonio Rodríguez-Perea, perquè la seva pràctica acadèmica, el seu estil de recerca o el seu estil docent han deixat petjada. És per aquest motiu que, a iniciativa de Francesc X. Roig-Munar, un grup en el qual hi ha deixebles, col·laboradors en temes de recerca, companys de departament i/o antics alumnes, ens acomboïarem perquè el fi d'etapa a la Universitat d'Antonio fos una festa, un reconeixement i una mostra de gratitud per tot allò que d'ell hem après, per tot allò que hem compartit i per la manera com ha enriquit la nostra forma d'entendre la docència, la recerca o la vida.

El títol de la monografia “De la terra a la mar i de la mar a la terra” és una aclucada d'ull a la trajectòria vital d'Antonio. Nat a Tarragona, d'una família treballadora que tenia una tenda de gra i llegum sec, la seva curiositat natural l'acabarà arrossegant a iniciar els estudis de Biologia a la Universitat de Barcelona. Una època convulsa, les ànsies d'una experiència pràctica i unes ganes

de veure món l'arrossegaran als estudis de nàutica i marina mercant. Un cop embarcat, combinarà la vida de marí amb els estudis, ara sí, de Geologia. Són anys on, de més a més de solcar els oceans, participarà activament en l'organització sindical dels marins. Navega per finançar-se els estudis de Geologia, així que serà la tesina la que el durà cap a Mallorca. L'estudi sedimentològic del miocè basal transgressiu de la Serra Nord de Mallorca (1982) serà el seu primer cavall de batalla. Llavors l'ampliarà amb la tesi de doctorat (1984) i entrarà com a professor a la Universitat de les Illes Balears. Són uns primers anys centrats en els treballs d'estratigrafia i sedimentologia on juntament amb Lluís Pomar i Joan J. Fornós integraran el bessó de geòlegs de la Universitat de les Illes Balears. El final dels vuitanta-principis dels noranta són un període estimulants per als geòlegs baleàrics ja que incorporen al seu equipament un submarí d'aigües costaneres, únic a tot l'Estat, i arrenquen dos projectes ben singulars: la caracterització dels sediments de la plataforma balear i la seva comparació amb les seqüències de les plataformes del miocè superior; així com la comparació dels paleonivells marins inferits a les terrasses litorals amb els recreixements d'espeleotemes que també en podrien ser un indicador a la cova de sa Bassa Blanca a Alcúdia.

El 1986 es produirà un fet important que tindrà la seva repercussió en la línia de recerca i els camps de treball d'Antonio. L'antic departament de Geologia de la Universitat de les Illes Balears, vinculat –principalment– als estudis de Biologia, de la mà de la llei de reforma universitària i de la visió i/o acció política del Rector Nadal Batle, es refundrà juntament amb l'antic departament de Geografia, en el de Ciències de la Terra i tindrà en els estudis de Geografia un nou nínxol. En aquest nou escenari, Antonio no es torbarà a establir ponts amb els geògrafs, tant els físics com els humans, i aviat arrencarà recerca en temes de geomorfologia fluvial i esdeveniments extrems, planificació territorial (bastint amb altres companys els fonaments del que llavors seria el Laboratori de Sistemes d'Informació Geogràfica de la UIB) o arrencant el que seria una fecundíssima línia de recerca orientada a la geomorfologia litoral. Durant aquest període tampoc no faltaran aproximacions a la hidrologia i la gestió dels recursos hídrics. Els geògrafs físics baleàrics, i també els humans, són deutors de la visió i la pràctica de la geomorfologia d'Antonio. Sense la seva generositat i una habilitat pedagògica innata, no s'entendria l'allau de vocacions "geomorfològiques" i la reorientació de professors i doctorands o l'adopció del treball de camp com una component indispensable en la geografia humana i regional.

Certament "*De la terra a la mar i de la mar a la terra*", de la seva Tarragona natal a la marina mercant amb base a Barcelona i després la vida acadèmica a Mallorca. Però també podríem estirar el fil i embastar un "*de la mar a la terra i de la terra a la mar*" perquè de marí mercant passà a estratígraf i geòleg terrestre i finalment ha acabat orientant-se als temes de geomorfologia litoral. Val a dir que sempre amb una visió utilitarista de la ciència i el coneixement, orientada al bé comú i a l'eficiència de la gestió. És per això que la seva potent veu ha estat disponible per a qualsevol que tingués interès o s'ha fet sentir quan ha estat necessari. Particularment intensa ha estat la seva petjada en la crítica a obres que restaren lligades a la mala gestió i la corrupció, com en el cas del túnel de Sóller, o a la sobreexplotació i salinització dels aqüífers i molt especialment a la gestió litoral i conservació dels sistemes dunars.

Val la pena de recalcar en aquest darrer punt. Per ventura Antonio, a la seva manera rebec a qualsevol mercantilització de la ciència, no apareixerà com un autor amb índexs d'impacte o d'influència científica elevats. No hi ha cregut, ni mai ho ha cercat! Però sí que deixa un pòsit i una estela ben evidents sobre la temàtica a l'àmbit balear. La base teòrica i els coneixements que avui són un lloc comú per als gestors litorals a Balears la devem a Antonio, que feu de mestre i fou l'*alma mater* d'un grup de geògrafs (Jaume Servera, José Ángel Martín Prieto, Amadeu Corbí...) que posà les primeres bases perquè la visió integral i el terme "sistema platja-duna", les restauracions dunars, i tot allò que implica, quallés i esdevingués senyera del moviment conservacionista. L'impacte del seu "*Informe Metadona: Alternatives a la dependència de les*

platges de les Balears de la regeneració artificial continuada" (2000), que encara avui retruny, aconseguí paraitzar una visió artificialitzadora d'aquests sistemes naturals de tanta transcendència a casa nostra, o bé marcà a foc les pràctiques de gestió de platges. Després del "Metadona" les regeneracions quasi bé han desaparegut del panorama de la gestió costanera de Balears i la cura per la duna d'avantplatja és una realitat arreu, per bé que de vegades francament millorable. No és d'estranyar, doncs, que Antonio projectés la seva activitat al camp de la política i la legislatura 1999–2003 fos convidat a fer part del primer pacte de progrés com a Director General de Recursos Hídrics i amb posterioritat també el 2010-2011. Durant aquesta etapa, de la mà del Pla Hidrològic i de l'aplicació de la Directiva Marc de l'Aigua deixaria una petjada notòria, així com el valuós llegat del Monument Natural de les Fonts Ufanés de Gabellí.

De retorn a l'acadèmia, després del pas per la política, i agombolat per Bernadí Gelabert, Francesc X. Roig-Munar, José Ángel Martín, Guillem X. Pons i Miquel Mir consolidaren una recerca primer orientada a la gestió i conservació dels sistemes platja-duna o a la caracterització dels mantells dunars holocènics, per acabar, els darrers anys, entrant en el món dels tsunamis i el seu registre a les costes rocoses.

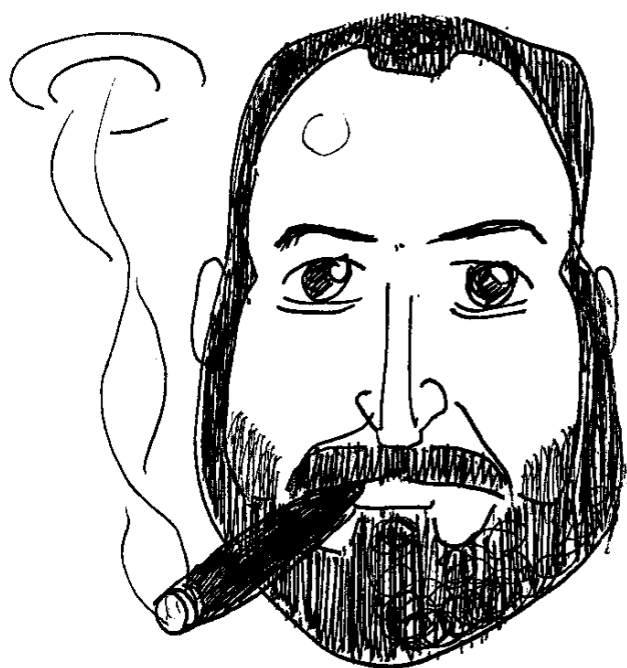
Hi ha un darrer aspecte que no es pot deixar d'esmentar i que també apareix en molts dels comentaris que els autors dels articles de la miscel·lània li dediquen. Antonio és un curiós de mena, no només en la cosa científica... La tecnològica l'apassiona i no hi ha *gadget* que no hagi explorat. Li hauríeu de veure la cara dissenyant i implementant els mecanismes per reproduir el moviment de les plaques i les formacions d'estructures o en els artefactes per a la realització d'experiments de transport de blocs per onades de tsunamis a les síquies del Prat de Sant Jordi. Els darrers anys embarcat en l'aventura de la producció d'energia solar n'ha fet testimoniatge i a les sobretaulas ha il·lustrat els contertulians amb tota mena de detalls sobre els aparells, els procediments i el cicle de producció d'energia solar.

La *joie de vivre*, el gust per la bona taula i durant molts d'anys pels seus característics cigars havans, són de sobres coneguts. Serien tantes les anècdotes de les jornades de treball de camp o dels congressos on aprofitant l'avinentesa es recorren itineraris insòlits per trobar aquella fonda que li han recomanat o de la qual ha llegit un comentari, o bé anar a la recerca d'aquell botigó de tota la vida per comprar qualsevol exquisidesa... Els que conviuen amb Antonio no només aprenen de geologia i geomorfologia!

I vet aquí un dels termes claus en relació a Antonio: l'aprenentatge, sí, l'aprenentatge! Antonio és sobretot un gran pedagog: de geologia, de geomorfologia, de política, de la vida... Els que hem tingut la sort de ser els seus alumnes recordem aquella veu potent i segura, el somriure sorneguer que ens captivava, o aquelles lliçons que sense apunts deixaven una pissarra plena d'esquemes, blocs-diagrames i gràfics. Encara servem la sensació de buit, de neguit, quan ens anunciava que el curs havia acabat i protestàvem dient que no podia ser, que en volíem més... Quants de professors universitaris vendrien l'ànima per deixar en els seus alumnes aquest neguit? I aquells que hem estat els seus col·laboradors ens hem amarat de la seva manera de fer, acompanyant-lo en la confecció dels seus mapes, croquis de camps, columnes, en les seves reflexions en veu alta. Hem après i hem gaudit d'aprendre.

Antonio acaba l'etapa d'emèrit, i ho fa ple de projectes i aventures com a company, com a pare i com a amantíssim avi. Esperem que tots aquests projectes siguin amb salut i empenta, i que ell, la seva curiositat, el seu compromís i esperit crític ens segueixin acompanyant i siguin un exemple i referent en la nostra tasca.

Gràcies, Antonio!

Amé